

УДК 658.62: 338.1

І. М. Вавдійчик,
асистент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ТОВАРНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Vavdiichyk,
Assistant of the Department of Economics and Finances of an Enterprise, Kyiv National University of Trade and Economics

COMMODITY RESOURCES OF ENTERPRISES OF RETAIL BUSINESS AND THEIR ROLE ARE IN PROVIDING OF ECONOMIC ACTIVITY

У сучасних умовах господарювання можливість досягнення підприємством роздрібною торгівлі запланованих обсягів діяльності в значній мірі залежить від ефективності управління товарними ресурсами. Товарне виробництво зумовлює необхідність товарно-грошового обміну і доведення товару зі сфери виробництва до сфери споживання. Специфіка діяльності підприємств торгівлі полягає у доведенні товарів до кінцевого споживача, що є завершальним етапом їх просування зі сфери виробництва до сфери споживання. Торгівля, з одного боку, здійснює стимулюючий вплив на виробництво споживчих товарів, сприяючи вдосконаленню асортименту і підвищенню якості товарів, а з іншого боку, впливає на товарну пропозицію на споживчому ринку відповідно до його вимог, шляхом формування товарного асортименту, розширення обсягів реалізації. Товарні ресурси, які є специфічною складовою ресурсного потенціалу підприємства торгівлі, забезпечують виконання ним головної функції — доведення товарів до споживачів. Для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємствам роздрібною торгівлі потрібно не тільки забезпечити надходження товарів, які є конкурентоспроможними за якістю, ціною і структурою пропозиції, а ще й забезпечити конкурентоспроможні умови постачання товарів.

In the modern terms of manage possibility of achievement of retail business of the pre-arranged volumes of activity an enterprise largely depends on efficiency of management commodity resources. A commodity production predetermines the necessity of commodity-money exchange and leading to of commodity from the sphere of production to the sphere of consumption. The specific of activity of trade enterprises consists in taking of commodities to end-user that is the finishing stage of their advancement from the sphere of production to the sphere of consumption. Trading with one side carries out stimulant influence on the production of consumer goods, assisting perfection of assortment and upgrading of commodities, and on the other hand influences on commodity suggestion at the user market in accordance with his requirements, by forming of commodity assortment, expansion of volumes of realization. Commodity resources that are the specific constituent of resource potential of trade enterprise provide implementation to them of main function — leading to of commodities to consumers. For providing of effective economic activity to the enterprises of retail business it is needed not only to provide the receivables of commodities, that are competitive in quality, by a price and structure of a sentence, and yet and to provide the competitive terms of delivery of commodities.

Ключові слова: торгівля, товари, товарний обіг, ресурси, товарні ресурси.
Key words: trade, commodities, circulation of goods, resources, commodity resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Процес успішного функціонування і розвитку підприємств роздрібною торгівлі в сучасних умовах господарювання, для яких характерним є посилення негативного впливу зовнішнього середовища, в значній мірі визначається повнотою та своєчасністю забезпечення товарними ресурсами. Істотне значення в забезпеченні досягнення планових показників господарської діяльності, які належать товарним ресурсам, вимагає дослідження їх сутнісних

характеристик, виокремлення основних класифікаційних ознак та особливостей застосування в процесі господарської діяльності підприємств роздрібною торгівлі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасній економічній літературі присутні теоретичні дослідження окремих аспектів, що стосуються забезпечення підприємств роздрібною торгівлі товарними ресурсами. Зокрема в

працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як В.В. Апопій, Л.А. Брагін, І.М. Вахович, З.В. Герасимчук, Н.О. Голошубова, Л.Л. Ковальська, І.П. Міщук, В.К. Памбухчіянц, В.М. Ребицький, В.А. Фесюк, досліджено організаційні аспекти забезпечення товарами підприємств роздрібною торгівлі. Особливості закупівельної діяльності підприємств торгівлі досліджено в працях вітчизняних науковців: Н.О. Власової, В.М. Коноваленко, А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакової, Ю.В. Пономарьової та зарубіжних науковців: Б.А. Вейтца, Дж. Келлі, М. Ліндерса, Х. Фірона. Незважаючи на велику кількість робіт вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених проблемам забезпечення підприємств торгівлі товарними ресурсами, теоретичні погляди щодо їхньої сутності та її адаптації до ринкових умов господарювання не знайшли ще достатнього висвітлення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою проведеного у статті дослідження є узагальнення трактувань поняття "товарні ресурси", уточнення його складу та виокремлення особливостей управління товарними ресурсами для підприємств роздрібною торгівлі на сучасному етапі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Функціонування економічного механізму будь-якого суспільства, в якому продукти виробництва виступають товаром, неможливе без взаємного обміну продуктами виробництва за законом вартості. Саме товарне виробництво зумовлює необхідність товарно-грошового обміну і доведення товару зі сфери виробництва до сфери споживання. З одного боку, торгівля опосередковує обмін у товарно-грошовій формі й створює умови для розвитку відтворювального процесу. З іншого боку, вона забезпечує реалізацію форм вартості товару, тобто задоволення особистих та суспільних потреб у товарах та послугах [1, с. 32].

Сучасні науковці розмежовують термін "товар", надаючи йому більш широкого трактування та більш вузького. У широкому значенні під товаром розуміють будь-яке матеріальне чи нематеріальне благо, яке має споживчу цінність та може бути реалізованим (обмінаним на інше благо). Зокрема прикладом широкого трактування поняття "товар" є визначення надане колективом авторів у підручнику за редакцією професора В.В. Апопія: "товар представляє собою продукт виробничо-екологічної діяльності

або природне багатство, яке має вартість і обмінюється на ринку в грошовій формі" [1, с. 54]. Подібне трактування надає і Г.М. Тарасюк [2, с. 106], за висловом якої, товаром можуть бути продукти як фізичної, так і розумової праці, результат послуг, сама здатність до праці, земля та її надра — все, що має споживчу вартість і може обмінюватись на інший товар (гроші) власником.

У вузькому значенні: товар — це продукт праці, виготовлений і призначений для обміну. [2, с. 106]. Подібне визначення надає і Л.І. Крамченко [3, с. 53], визначаючи товари як продукти або послуги, призначені для продажу на ринку.

Другою складовою дефініції "товарні ресурси" є поняття "ресурси". Зарубіжні дослідники, зокрема такі, як Дж. Блек, Дж. Харінгтон, дають доволі широке трактування терміну "ресурси". Так, зокрема, Дж. Блек у своєму англійсько-російському тлумачному словнику "Економіка" дає визначення ресурсів (resources) як поняття, яке включає все, що сприяє економічній діяльності [4, с. 628]. Подібне визначення надає Дж. Харінгтон [5, с. 152], який розглядає ресурси як джерело допомоги або підтримки і наявні засоби.

За твердженням В. Катькало [6] дослідники на сьогодні виходять із різного уявлення про економічний зміст даного терміну. Це пов'язано, на нашу думку, із ускладненням елементного складу ресурсів відповідно до прогресуючого характеру розвитку суспільно-економічних відносин.

Деякі сучасні науковці [7, с. 194; 8, с. 384] надаючи визначення поняття "ресурси", виокремлюють лише основні елементні складові, залишаючи поза увагою цільову спрямованість їх формування.

Окремі сучасні дослідники при розкритті сутності ресурсів вказують на такі цільові орієнтири в процесі формування та використання ресурсів, як досягнення мети, задоволення власних потреб і потреб суб'єктів або об'єктів зовнішнього середовища [6, с. 2], підвищення раціональності і ефективності виробництва [7, с. 100].

Товарні ресурси, які є специфічною складовою ресурсного потенціалу підприємства торгівлі, забезпечують виконання ним головної функції — доведення товарів до споживачів. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених діяльності підприємств торгівлі в цілому та особливостям їх забезпечення товарними ресурсами зокрема, спостерігаються істотні розбіжності у трактуванні терміну "товарні ресур-

си" на рівні підприємства торгівлі, особливо стосовно їх елементного складу.

Брагін Л.А., вказуючи на необхідність наступної реалізації товарних ресурсів, визначає їх як всю масу продукції, яка закуповується торговельним підприємством з метою наступної реалізації на внутрішньому ринку, поставок на експорт і по клірингу (погашення боргових зобов'язань) [8]. Подібне трактування знаходимо у Іванова Г.Г.: "Під товарним ресурсами розуміється вся маса продукції, яка закуповується підприємством торгівлі з метою наступної реалізації на внутрішньому ринку, поставок на експорт і створення товарних запасів" [9, с. 60]. Необхідно підкреслити, що

наведені вище визначення представляють товарні ресурси як такі, що є результатом закупівлі. Погоджуючись із даним твердженням необхідно відзначити, що в сучасних умовах господарювання процес забезпечення підприємства торгівлі товарними ресурсами зазнав кардинальних змін. Ринкова система перетворення економічних механізмів ведення бізнесу призвела до появи нових форм та джерел надходження товарних ресурсів. Хоча закупівля товарів на даний момент є переважаючою, проте не єдиною можливою формою забезпечення підприємства роздрібною торгівлі товарними ресурсами. Отже, подібне трактування товарних ресурсів є правильним в тому випадку, якщо підприємство торгівлі використовує єдине джерело надходження товарних ресурсів — їх закупівлю.

Найбільш доцільним та узагальнюючим, на нашу думку, є визначення, яке надано в підручнику за редакцією О.М. Соломатіна: "товарні ресурси — це вся маса товарів, що надходять з різноманітних джерел, та призначаються для продажу споживачам для кінцевого використання" [10, с. 146].

Результатом узагальнення проведених теоретичних досліджень є наступне визначення товарних ресурсів: товарні ресурси — це спе-

Таблиця 1. Класифікація видів товарних ресурсів підприємства роздрібною торгівлі

Класифікаційна ознака	Види товарних ресурсів	
1. Залежно від можливості набуття підприємством торгівлі права власності на товарні ресурси	Товарні ресурси, які не є власністю підприємства торгівлі	
	Товарні ресурси, які перебувають у власності підприємства торгівлі	
2. За етапами формування	Потенційні товарні ресурси	
	Сформовані товарні ресурси	
3. Залежно від ступеня участі підприємства роздрібною торгівлі у процесі створення товарних ресурсів	Товарні ресурси, які готові до реалізації або потребують застосування технологічних операцій з підготовки до продажу	
	Товарні ресурси, які виготовляються на підприємстві торгівлі (є продукцією власного виробництва)	
	Товарні ресурси, які виробляються під власною торговельною маркою підприємства роздрібною торгівлі	
4. Залежно від форм договірних відносин, на основі яких здійснюється надходження товарних ресурсів	Товарні ресурси, які надходять на основі договору купівлі-продажу	
	Товарні ресурси, які надходять на основі договору поставки	
	Товарні ресурси, які надходять на основі зовнішньоекономічних договорів (власний імпорт)	
	Товарні ресурси, які надходять на основі договору комісії (консигнації)	
	Товарні ресурси, які надходять на основі договору міни	
	Товарні ресурси, які надходять на основі договору закупівлі сільськогосподарської продукції	
	Товарні ресурси, які надходять в якості внеску до статутного капіталу	
	Товарні ресурси, які надходять в якості безоплатно одержаних товарів	
	5. Залежно від необхідності спеціальних умов для зберігання та підготовки до продажу	Товарні ресурси, які не потребують спеціальних умов для зберігання та підготовки до продажу
		Товарні ресурси, які потребують спеціальних умов для зберігання та підготовки до продажу
6. За ступенем ефективності використання в господарській діяльності	Товарні ресурси, використання яких приносить економічний ефект	
	Товарні ресурси, використання яких не приносить економічного ефекту	

цифічний елемент ресурсного потенціалу у формі сукупності споживчих товарів, які відповідають встановленим кількісним і якісним параметрам та призначені для подальшої реалізації переважно для кінцевого споживання, створюючи можливість провадження безперервної господарської діяльності та досягнення підприємством роздрібною торгівлі встановлених цілей.

Для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємствам роздрібною торгівлі потрібно не тільки забезпечити надходження товарів, які є конкурентоспроможними за якістю, ціною і структурою пропозиції, а ще й забезпечити конкурентоспроможні умови постачання товарів.

Особливістю діяльності підприємств роздрібною торгівлі, на відміну від підприємств оптової торгівлі, є реалізація товарів переважно для кінцевого споживання. Відповідно процес формування товарних ресурсів повинен бути спрямований на задоволення попиту кінцевого споживача, що передбачає розробку збалансованого асортименту товарів, який у раціональних співвідношеннях поєднує товари різних товарних груп залежно від потреб ринку; підтримання господарських відносин з великою кількістю постачальників товарів;

здійснення постійного моніторингу пропозиції на ринку споживчих товарів та відбір найбільш доцільних джерел забезпечення підприємства товарними ресурсами; здійснення постійного моніторингу можливих цін закупівлі та реалізації товарів, порівняння їх з цінами підприємств-конкурентів; проведення безперервної діагностики ефективності управління.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження нами пропонується класифікація товарних ресурсів, що найбільш повно враховує особливості функціонування підприємств роздрібною торгівлі в сучасних умовах господарювання (табл. 1).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Чітке розуміння сутності товарних ресурсів їх ролі в забезпеченні діяльності підприємств роздрібною торгівлі буде сприяти підвищенню ефективності діяльності та досягненню запланованих результатів. Запропонована класифікація товарних ресурсів сприятиме більш обґрунтованому вибору шляхів та напрямів підвищення ефективності управління товарними ресурсами, врахування їх відмітних особливостей впливу на досягнення результуючих показників сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень щодо управління товарними ресурсами. Перспективою подальших наукових досліджень є розроблення методичних засад та практичного інструментарію застосування комплексного підходу до управління товарними ресурсами, спрямованого на високоефективну взаємодію всіх елементів системи управління.

Література:

1. Комерційна діяльність: підручник / За ред. проф. В.В. Апопія. — вид. 2-ге, переорбл. і допов. — К.: Знання, 2008. — 558 с.
2. Тарасюк Г.М. Планування комерційної діяльності: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. — К.: Каравелла, 2005. — 400 с.
3. Крамченко Л.І. Статистика ринку товарів та послуг: навч. посіб. / Л.І. Крамченко. — Л.: ЛКА, 2002. — 188 с.
4. Блэк Дж. Экономика: Толковый словарь: Англо-русский. — М.: ИНФРА-М.: Весь-мир, 2000. — 840 с.
5. Харингтон Дж. Совершенство управления ресурсами / Дж. Харингтон; пер. с англ. А.Л. Раскина, В.В. Шахлевича; под науч. ред. В.В. Брагина. — М.: РИА "Стандарты и качество", 2008.

6. Вовк І.В. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи / І.В. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 1 (4). — С. 1–9.

7. Бурманн К. Нематериальные организационные способности как компонент стоимости предприятия [Текст] / К. Бурманн // Проблемы теории и практики управления. — 2003. — № 3. — С. 99–104.

8. Экономика торгового предприятия: Торговое дело: учебник / РЭА им. Г.В. Плеханова; под ред. Л.А. Брагина. — М.: ИНФРА-М, 2008. — 314 с.

9. Экономика организации (торговля): учебник / Г. Г. Иванов. — М.: ИД ФОРУМ; ИНФРА-М, 2012. — 352 с.

10. Экономика, анализ и планирование на предприятии торговли: учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2010. — 560 с.

References:

1. Apopij, V.V. (2008), *Komertsijna diial'nist' [Commercial activities]*, 2-d ed., Znannia, Kyiv, Ukraine.
 2. Tarasiuk, H.M. (2005), *Planuvannia komertsijnoi diial'nosti [Planning for commercial activity]*, Karavella, Kyiv, Ukraine.
 3. Kramchenko, L.I. (2002), *Statystyka rynku tovariv ta posluh [Statistics markets for goods and services]*, LKA, L'viv, Ukraine.
 4. Bljek, Dzh. (2000), *Jekonomika: Tolkovyj slovar': Anglo-russkij [Economy: Glossary: English-Russian]*, INFRA-M. Ves'-mir, Moscow, Russia.
 5. Harington, Dzh. (2008), *Sovershenstvo upravlenija resursami [Excellence in management resources]*, RIA Standarty i kachestvo, Moscow, Russia.
 6. Vovk, I.V. (2011), "Classification of enterprise resources. Modern Approaches", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (4), pp. 1–9.
 7. Burmann, K. (2003), "Intangible organizational skills as a component of enterprise value", vol. 3, pp. 99–104.
 8. Bragin, L.A. (2008), *Jekonomika torgovogo predpriatija: Torgovoe delo [Economics of commercial enterprise: Trading Business]*, INFRA-M, Moscow, Russia.
 9. Ivanov, G. G. (2012), *Jekonomika organizacii (torgovlja) [The economics of organization (trade)]*, ID FORUM INFRA-M, Moscow, Russia.
 10. Piter (2010), *Jekonomika, analiz i planirovanie na predpriatiji torgovki [Economics analysis and planning at the trade enterprise]*, Piter, St.Petersburg, Russia.
- Стаття надійшла до редакції 22.09.2014 р.*